

С. К. БОГДАН

Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: bohdan.svitlana@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4831-2770>

**МОВНОЕТИКЕТНА ПОВЕДІНКА ПЕТРА КОСАЧА В
ЕПІСТОЛЯРНОМУ СПІЛКУВАННІ З ДРУЖИНОЮ:
ЗВЕРТАННЯ**

У статті досліджено домінуючі риси мовноетикетної поведінки Петра Косача та особливості стилістики його подружнього листування. Встановлено чинники, які, ймовірно, вплинули на формування мовної особистості Петра Антоновича й визначили суржикомовний статус його епістолярної комунікації з дружиною й іншими членами родини. Проаналізовано лексико-семантичні й функційно-словотвірні параметри основного реєстру зафіксованих в епістолярних текстах лексем, що виконують апелятивну функцію, найпродуктивнішими з-поміж яких виявилися однокомпонентні антропонімі найменування й ті, основу яких становить власне ім'я адресатки (Ольги Петрівни Драгоманової-Косач) та його варіанти (*Оля, Олеся, Олюня*) в поєднанні з типовими для такого різновиду комунікації епітетними інтимізаційними означеннями (найуживаніші — *милая / мила*). Зафіксовано в листах частотне використання в ролі опорних елементів звертань традиційних для українського народнописаного й поетичного мовлення номінацій: *голубонька, голубочка, зоре, зіронька, зозулятко, ласочка, ластівочка, серденько, серденьятко*. Виокремлено й проаналізовано семантико-стилістичні ознаки індивідуально уявленіх звертань: *Олюсятко, Олюнятко (Люнятко, Люня), Олюняточко* тощо, які істотно розширюють реєстр варіантів антропонімічних одиниць родинної метамови Косачів і беззаперечно стверджують активну роль Петра Антоновича в її творенні. З'ясовано передумови, що спричинили їх появу, простежено мотивацію вибору окремих апелятивів, реакцію на них та оцінні рефлексії обох комунікантів. Визначено динаміку актуалізації різних звертальних формул упродовж усього подружнього листування Косачів.

Відсутність звертальних одиниць у листах подружжя або наявність коментарів чи графічних маркерів щодо деяких із них слугують своєрідними маркерами певних проблем / непорозумінь їхніх міжособистісних взаємин та змін емоційного стану.

Ключові слова: епістолярне спілкування, мовна особистість, мовноетикетна поведінка, звертання в українській мові.

Епістолярне спілкування родини Косачів, за слушним визнанням багатьох дослідників, належить до справді унікальних в усій українській епістолярії [Коцюбинська 2001, 2009; Мірошніченко; Святовець та ін.]. І йдеться

- «Листи так довго йдуть...»: знадоби архіву Лесі Українки в Слов'янській бібліотеці у Празі / упоряд., передм. та прим. С. Кочерги. Київ : Просвіта, 2003. 308 с.
- Мірошніченко Л. Леся Українка. Життя і тексти. Київ: Смолоскип, 2011. 264 с.
- Подружнє листування Косачів / вступ. ст., підгот. тексту та комент. А. Шацької. *Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2019. Т. 13 / 14. С. 260–472.
- Святовець В. Ф. Епістолярна спадщина Лесі Українки. Київ: Вища шк., 1981. 184 с.

ДЖЕРЕЛА

- Грінч. Словник української мови : у 4 т. / упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. Київ : Наук. думка, 1996. Т. 1. 500 с.
- ЛУ–1 Українка Леся. Листи: 1876–1897 / упоряд. В. А. Прокіп (Савчук), передм. В. П. Агеевої. Київ : Видавн. дім «Комора», 2016. 512 с.
- ЛУ–2 Українка Леся. Листи: 1898–1902 / упоряд. В. А. Прокіп (Савчук). Київ : Видавн. дім «Комора», 2017. 544 с.
- ЛУ–3 Українка Леся. Листи: 1903–1913 / упоряд. В. А. Прокіп (Савчук). Київ : Видавн. дім «Комора», 2018. 736 с.
- ПЛК Подружнє листування Косачів / вступ. ст., підгот. тексту та комент. А. Шацької. *Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2019. Т. 13 / 14. С. 260–472.
- СУМ Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970. Т. 1. 799 с.

REFERENCES

- Bohdan S. (2006). Rodynne spilkuvannia Kosachiv: etyketni stereotypy v epistoliarnykh tekstakh. *Lesia Ukrainka i suchasnist: zbirnyk naukovykh prats*. Lutsk. Vol. 3, 46–61. [In Ukrainian].
- Bohdan S. (2015). Okazionalni naimenuvannia nominatyvnoho polia dytyna v epistoliarnykh tekstakh Lesi Ukrainky. *Linhvostylistychni studii*, (3), 6–36. [In Ukrainian].
- Bohdan S. (2020). Epistoliarnyi idiolekt Lesi Ukrainky v interieri rodynnoi komunikatsii: ulita. *Linhvostylistychni studii*, (13), 12–30. [In Ukrainian].
- Zabuzhko O. (2021). Yak rubaly vyshnevyy sad, abo dovha doroha z Bad-Emsa. Kyiv: Vydavnychi dim «Komora». [In Ukrainian].
- Kosach M. (2018). Tvory. Pereklady. Lysty. Zapyssy kobzarskykh dum. L. Mirosnychenko (Ed.). Kyiv: Vydavnychi dim «Komora». [In Ukrainian].
- Kosach-Kryvnyiuk O. (2006). Lesia Ukrainka. Khronolohiia zhyttia i tvorchosty. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia. [In Ukrainian].
- Kocherga S. (2019). «Mylaia mama...»: empatyвна interpretatsiia epistoliarnoho obrazu Oleny Pchilky. *Slovo i Chas*, (10), 37–43. [In Ukrainian].
- Kotsiubynska M. (2001). Zafiksovane i netlinne. Rozdumy pro epistoliarnu tvorchist. Kyiv: Dukh i litera. [In Ukrainian].
- Kotsiubynska M. (2009). Lysty i liudy. Rozdumy pro epistoliarnu tvorchist. Kyiv: Dukh i litera. [In Ukrainian].
- Ukrainka L. (1971). Dokumenty i materialy 1871–1970. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Lysty Petra Kosacha do Yelyzavety Ivanivny Drahomanovoi. (2020). *Spadshchyna. Literaturne dzhereloznavstvo. Tekstolohiia*. A. Shatska (Ed.). Kyiv: K. I. S. Vol. 15. P. 41–166. [In Ukrainian].
- «Lysty tak dovho ydut...»: znadoby arkhivu Lesi Ukrainky v Slovianskii bibliotetsi u Prazi. (2003). S. Kocherha (Ed.). Kyiv: Prosvita. [In Ukrainian].
- Mirosnychenko L. (2011). Lesia Ukrainka. Zhyttia i teksty. Kyiv: Smoloskyp. [In Ukrainian].
- Podruzhnie lystuvannia Kosachiv. *Spadshchyna. Literaturne dzhereloznavstvo. Tekstolohiia*. A. Shatska (Ed.). Kyiv: K. I. S. Vol. 13 / 14, 260–472. [In Ukrainian].
- Sviatovets V. F. (1981). Epistoliarna spadshchyna Lesi Ukrainky. Kyiv: Vyshcha shkola. [In Ukrainian].

SOURCES

- Hrinch. Slovnyk ukrainskoi movy: in 4 vols. B. D. Hrinchenko (Ed.). Vol. 1. Kyiv, 1996. [In Ukrainian].
- LU-1 Ukrainka Lesia. (2016). Lysty: 1876–1897. V. A. Prokip (Savchuk) (Ed.). Kyiv: Komora. [In Ukrainian].
- LU-2 Ukrainka Lesia. (2017). Lysty: 1898–1902. V. A. Prokip (Savchuk) (Ed.). Kyiv: Komora. [In Ukrainian].
- LU-3 Ukrainka Lesia. (2018). Lysty: 1903–1913. V. A. Prokip (Savchuk) (Ed.). Kyiv: Komora. [In Ukrainian].
- PLK Podruzhnie lystuvannia Kosachiv. *Spadshchyna. Literaturne dzhereloznavstvo. Tekstolohiia*. A. Shatska (Ed.). Kyiv: K. I. S., (13 / 14), 260–472. [In Ukrainian].
- SUM 11 Slovnyk ukrainskoi movy: in 11 vols. I. K. Bilodid etc. (Ed.). Vol. 1. Kyiv: Naukova dumka, 1970. [In Ukrainian].

S. K. BOHDAN

Lesya Ukrainka Volyn National University

Lutsk, Ukraine

E-mail: bohdan.svitlana@vnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4831-2770>

PETRO KOSACH'S LINGUISTIC ETIQUETTE OF EPISTOLARY COMMUNICATION WITH HIS WIFE: ADDRESSING FORMS

The article elucidates the dominant features of the language etiquette of Petro Kosach and the style peculiarities of his marital correspondence. The study has identified the factors that probably influenced the formation of Petro Antonovych's linguistic personality and determined the 'surzhyk' language status of his epistolary communication with his wife and other family members. The lexical-semantic and functional word-forming parameters of the basic register of lexemes revealed in epistolary texts are analyzed in the article. The focus is on those, which perform an appellative function. The most productive among them appeared to be one-component anthroponymic names and those based on the addressee's first name (Olha Petrivna Drahomanova-Kosach) and its variants (*Olia*, *Olesia*, *Oliunia*). They are quite often combined with epithets-intimacies typical for this type of communication (most frequent – *mylaia/myla* [sweetheart]).

The research has revealed in the letters a frequent use of address-nominations, traditional for Ukrainian folk songs and poetic speech and which are used as supporting elements of addressing his wife: *holubonka*, *holubochka*, *zore*, *ziron'ka*, *zozuliatko*, *lasochka*, *lastivochka*, *serden'ko*, *serdeniatko*.

The author analyzes semantic and stylistic features of individually-expressed addresses that are singled out in a separate group, like *Oliusiatko*, *Oliuniatko* (*Liuniatko*, *Liunia*), *Oliuniatochko*, and others. They significantly expand the register of variants of anthroponymic units of the Kosaches' family meta-language and undoubtedly affirm the active role of Petro Antonovych in its creation. The study clarifies the preconditions that led to their appearance, explains the motivation of the choice of an individual address style, the reaction to it, and evaluates the reflections of both communicators.

The key finding of the study argues that the absence of addressing units in the letters of the couple or the presence of comments or graphic markers concerning each other serves as a kind of marker of some problems/misunderstandings in their interpersonal relationships and changes in an emotional state.

Keywords: epistolary communication, linguistic personality, language etiquette, addressing style.

Дата надходження до редакції — 19.02.2022

Дата затвердження редакцією — 13.04.2022